

Bledule jarní – první posel jara

Helena Faltysová

Bledule jarní patří k ohroženým druhům naší květeny. K významnému snížení počtu lokalit v minulosti přispěly hlavně velkoplošné rekultivace a meliorace ve druhé polovině minulého století, slabší populace mohou být zničeny i vyrýváním do zahrad. Na druhé straně lze například u bohatých populací na místech zaniklých vesnic zejména v pohraničí jen těžko rozlišit přírodní a druhotný výskyt.

V Pardubickém kraji se vyskytují pravděpodobně jedny z největších populací bledule jarní v rámci střední Evropy. Jejich centrem je oblast jihovýchodního podhůří Orlických hor v okrese Ústí nad Orlicí, zejména v okolí obcí Heřmanice, Výprachtice a Jablonné nad Orlicí. Naopak rozptýlené lokality v nížinných částech kraje již většinou zanikly.

V současné době představují hlavní ohrožení pro populace bledulí zalesnění nevhodnými dřevinami a úpravy okolí vodních toků, včetně výstavby rybníků, poldrů a dalších protipovodňových opatření. Je proto nezbytné znát co nejpodrobněji rozsah jejich popu-

lací, aby bylo možno zvolit vhodný kompromis mezi plánovanými stavbami a ochranou tohoto zvláště chráněného druhu.

Pardubické středisko AOPK ČR provádí od roku 2007 podrobné mapování výskytu bledule jarní na území své působnosti. Postupně jsou v době květu navštěvovány všechny známé lokality v Pardubickém kraji a pomocí GPS zaměřován rozsah populací. Následně tak lze zcela přesně připomínkovat plánované stavební práce. V minulých letech byla tato metoda již úspěšně použita např. při odbahnění rybníka Šušek nebo při výstavbě poldru v Němčicích.

Většina sledovaných lokalit leží mimo chráněná území ve volné krajině, proto jsou výsledky monitoringu tohoto druhu u nejvýznamnějších lokalit využívány i k přípravě podkladů k jejich registraci za významné krajinné prvky. Ve spolupráci s pověřenými obcemi jsou pak podmínky ochrany projednávány s vlastníky pozemků, a tak je zajištěno, že nedojde k jejich poškození nebo zničení z neznalosti. Jen malá část celkového množství bledulí v Pardubickém kraji roste v chráněných územích. Hlavním předmětem ochrany jsou v přírodní rezervaci V dole, přírodních památkách Čenkovička, Údolí

Bohatá populace bledulí v EVL Lanškrounské rybníky

Záhorského potoka a v přírodních rezervacích Selský potok na Ústeckoorlicku a Královská zahrada na Českořebovsku.

V posledních pěti letech bylo v Pardubickém kraji podobným způsobem zmapováno cca 350 lokalit bledulí a pověřeným úřadům předána dokumentace k 98 konkrétním lokalitám. Dalších 45 lokalit bylo vymezeno na území navrhovaného přírodního parku Údolí Moravské Sázavy, kde je rozsah výskytu bledulí nutné znát pro posouzení stále se množících žádostí o zalesnění.

Dokumentaci výskytu bledulí je možno provádět maximálně do poloviny května, nejlépe však v době na počátku kvetení, kdy je rozsah populací dobře patrný. V pozdější době, kdy bledule odkvétají a jsou v lokalitách nahrazeny masovým výskytem sasanky hajní, je práce již velmi ztížena. Listy bledulí jsou pod nadrostem patrné maximálně do konce června, v té době však už nelze odhadovat velikost ani rozsah populací. Proto pro získání kvalitních dat lze v tomto směru jen velmi omezeně využít mapování biotopů v rámci projektu Natura 2000, které probíhá obvykle až v době, kdy bledule už nejsou patrné, a nemusí tedy být podchyceny ani velmi bohaté lokality.

Zároveň s mapováním bledulí se uskutečnilo mapování výskytu sněženky podsněžní-

ku (*Galanthus nivalis*). Tento druh se v Pardubickém kraji vyskytuje mnohem vzácněji, bez výrazného soustředění do určité oblasti, a často právě společně s bledulí. I u něj lze jen těžko hodnotit, zda jde o přirozený, nebo druhotný výskyt.

Fotografie Zuzana Růžičková
Autorka pracuje na Správě CHKO Železné hory
a v Krajském středisku AOPK ČR Pardubice

Bledule jarní (*Leucojum vernum*)

je vytrvalá, 10–30 cm vysoká bylina s podzemní cibulí, listy v přízemní růžici a s jedním (vzácně dvěma) květy na konci přímého stvolu. Rozkvétá od února do března v olšinách, lučních nebo lesních prameništích a na vlhkých loukách od nížin do hor, nejčastěji v rozmezí nadmořských výšek 300 až

600 m, ojediněle až do 1 000 m. Areál rozšíření sahá od jižní do střední Evropy, v České republice se vyskytuje v širokém pásmu od Krušných hor přes Jizerské hory, Krkonoše, Orlické hory a Českomoravské mezíhoří na Českomoravskou vrchovinu. Mimo tuto oblast je poměrně vzácná, na Moravě směrem k východu postupně vyznívá.

Nové lokality šikouška zeleného, tentokrát v Krkonoších

Eva Holá, Viera Horáková, Eva Novozámská

Šikoušek zelený je v celé Evropě považován za vzácný druh, je řazen mezi zranitelné až ohrožené druhy v červených seznamech mnoha zemí a v rámci projektu Natura 2000 je mapován po celé Evropě. V České republice je považován za ohrožený druh (EN).

V České republice je současné době znám z více než 80 lokalit, z toho 37 bylo nalezeno v CHKO Jeseníky (ZMRHALOVÁ et al. 2010). Další oblastí s větším počtem lokalit je CHKO Beskydy. V Krkonoších byl šikoušek nalezen poprvé v roce 2011 (HORÁKOVÁ 2011), žádné historické lokality zde nejsou známy (SOLDÁN 1999). Nejbližší historickou lokalitou jsou Hejnice v Jizerských horách, nejbližší recentní lokality jsou přírodní rezervace Peklo u Nového Města nad Metují a Svatojiřský les u Nymburka.

Šikoušek zelený (*Buxbaumia viridis*) je velice drobný mech. Vlastní zelená rostlinka

(stélka) je redukována na pouhých několik málo µm, a proto je viditelná pouze ve fázi sporofytu. Ten je tvořen štětem a tobolkou a není nikterak velký, měří pouze 1–2 cm. Nové zelené sporofyty vyrůstají na podzim, na jaře a v létě se z nich uvolní spory sloužící k rozšiřování, prázdné tobolky postupně zhnědnou, avšak přetrvávají po celý rok. Šikoušek roste na vlhké tlející dřevní hmotě. Obsazuje zetlelé padlé kmeny i drobné úlomky dřeva, ztrouchnivělé pařezy i větve jehličnatých, méně často listnatých dřevin. Pro jeho výskyt je zapotřebí tlející dřevní

hmota, proto odstraňování padlých kmenů a větších větví v lesích je největší příčinou ohrožení.

Mapování šikouška zeleného v Krkonošském národním parku

V květnu a červenci 2011 byly za pomoci pracovníků Správy KRNAP vytipovány lokality s potenciálním výskytem šikouška zeleného (lokality s dostatečným množstvím padlého dřeva a blízkým vodním tokem) a následně prozkoumány.